

SZÉPIRODALMI

FIGYELEŐ.

32-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és Kisfaludy-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók Egyetem-utca 4-ik szám.

MÉGIS VALAMI A FORDÍTÁSRÓL.

III.

Nemcsak hosszan de az egész tükrön végig nyúlik az a csúf ráncz, a német és általában nyugot európai névmások majmolása, a melyre reá ismerhetni ime példakból: 1) „ő egy öreg asszonytól él.“ — 2) „ő ben marad.“ — 5) „kis leányom bokkrétájához, midőn *azt* Lisznyainak adá.“ — 4) „S miért *azt*“ (Warum das?) — 5) „Szélre vagy sebes Dunára, s téli hóra írjuk *azt*.“ — 6) „Mihelyt a megyék a magok sérelmeit s kívánatait beadandják, *azok* dictálás alá fognak bocsáttatni.“ — 7) „Ámbár még nincs elhatározva *azok* közzétételének módja.“ — 8) „Ha ugy csevegsz, ugy csicseregsz — a zengő kis madarakkal — mindig attól félek, hogy még te is elrepülsz *azokkal*.“ stb. Tüzetesen tárgyalván e rovatot — mind két értelmében *azt* — fejtegetéseimet nem ismétlem. Hanem kérem, olvassák meg a „Nyelvészeti füzetek“ III. kötetében (1858) közlött értekezésemben: Adalék okmányok a „nyelvujítás“ és „nyelvrontás“ ügyében. Lesz itt utánuk más mondani valóm, a mit ott vagy nem, vagy nem így irtam meg. Előbbben is *azt* jegyzem meg, hogy az az: *azt*, *azokat*, *annak*, *attól* stb. nemzeties használásának egyedül biztos fogantyuja az, ha mindannyiszor megfontoljuk, hogy szabály szerint nem tulajdonképi névmások, azaz: ne talán ismétlendő név helyét pótló, hanem valódi *mutató* szócskák; ennél fogva mindig hangnyomattal mondjuk ki. A leirt mondat hangos kimondása tehát gyakorlati eszközt nyújt, hogy megítélhessük, vajon nem helytelenül vagy szabálytalanul alkalmaz-

tuk-e gondolatunk vagy eredetünk gondolata kifejezésében. Probálják meg csak önök felhozott példáimban és megfogják látni, mily esetlenül fognak hangzani hangnyomattal vagy inkább hangemeléssel ejtve a kijelent szócskákat. Ebből világos az is, hogy a mondat utolsó részibe — pontosabban az ige után — nem helyezhetni őket. Pl. „Nekem nem jó, hust enni vacsorára, tegnapelőtt *azt* ettem, s egész éjjel nem tudtam alunni miatta.“ Mily ügyetlenül hangzanék így: „tegnapelőtt ettem *azt*, és egész éjjel nem tudtam alunni *a* miatt.“ Természetesen, hogy e szabály felteszi a magyaros, nemzeties, eleven nyelvérzékét, és arra nézve, a ki az utóbbit, mint idegen, még meg nem szerzte, vagy, mint magyar, elhagyta tompulni, vagy a divatos rummal elfojtotta, eszközöm haszontalan, szabályom holt betű. Másodszor, különös rútt folt, szeplő, sümölcs, daganat, a melylyel nyelvünk szép arcát undokítják, a kik a feljebbi 7 példabeli formával élnek. És még tagcsönkítés is van egybekötve vele, mivel *jok*, *uk*, vagy *jek*, *ök* ragjaink, a melyek csak ez egy esetben használhatók, merőben ki vannak irtva általa. „Ámbár közzétételök módja még nincs elhatározva“ így kell vala irni a 7 példa szerzőjének. Lehet ugyan e formát is használni, de csak akkor, a midőn hangnyomat esik az „*azok*“-ra. „Virágaink közt a *dahliák* a legkelendőbbek, és *azok* mivelésit ajánlom leginkább.“ Egészen más árnyalat, mint mikor *azt* mondom: „és különösen ajánlom mivelésöket.“ Hasonló különbség van har-

madszor, az *annak* és *neki*, *ahhoz* és *hozzá*, *arról* és *róla* és több ilyek közt. Mily szem-
betűnően különböző két árnyalatot fejez ki
p. o. ez: „tanulatlan csikóra ültem s *arról*
estem le,“ és ez: „és leestem *róla!*“ Midőn
e lapok tisztelt szerkesztője ezt írta: „Csak
annyit veszen hát *belőlök*, a mennyi czéljára
szükséges;“ vagy ezt: „vajjon a szerző
megtalálja-e *bennök*, a min a bíráló gáncsa
épült;“ (Figy. 373 lap.) a legfinomabb nyelv-
érzékít tanusította. Holott ha azt kellett
volna netalán olvasnom az idézett helyeken
„veszen hát *azokból*“ és „megtalálja-e *azok-
ban*“ bizony-bizony azt kiáltva: et tu Bru-
te! kétségbe estem volna nyelvünk sorsa
felől. Negyedszer, illik megjegyeznünk, hogy
„*azt*“ olykor valódi névmási szolgálatot is
tehet, még pedig két alkalommal: elsőben
a midőn nagyobb hatás, erősb árnyalat te-
kintetéből pleonastice van használva, mint
p. o. ugyan abban a kellemes kis könyvec-
kében, a melyből 3 és 8 példamat vevém,
leljük: „Másnak szántam én *azt* — más-
nak,“ a melyben se az *én*, se az *azt* tulaj-
donképpen nem szükségesek, és mégis jól
állanak. Megint a midőn az: „*azt*“ nem egy
bizonyos tárgyra, hanem egy egész mondat
értelmire vonatkozik, p. o. ebben a — mint
gondolom vidékies — kifejezésben: „én mon-
dom *azt*“ t. i. az, az én véleményem is, a
mit ön állít stb. És általában az *azt* után ily
esetben mindig oda kell gondolni: *hogy*,
a *mi*, a *mit* stb.

Menjünk más tárgyra.

A különbözőelve nyelvek illető jellemeiben
van egy bizonyos erős vonás, az ugyneve-
zett igeidők. „Ugynevezett“ mondtam, mert
bizony a tulajdonképi idő, t. i. a mit az alatt
értenek és tanítanak a nyelvtanokban, a
mult, *jelen* és *jövendő* csak egy és még nem
is leglényegesebb árnyalat azok közül, a me-
lyeket az igeidőknek nevezett formák jele-
nek. ¹⁾ Igenis, erős, kiülő, szembetűnő vo-
nás, — csak azok nem, vagy halványon lát-

ják, a kik a nyelveket csupán az etymologia
kicsinyítő üvegén át szemlélik, és nincs fog-
almuk róla: mily szép szervezett egész; a
kik nem tudják vagy nem akarják tudni,
hogy nemcsak Linnéi rendszere, hanem phy-
siológiája, sőt psychológiája is van. És mily
nagy a természet ebben is, mint minden más
műveiben! Minő különbéleséget állít elé itt
is, kevés számú elemekből. A legrokono-
sabb nyelvek, a valódi testvérek közt is,
milyenek a semiek, a nagyobb vonások azo-
nossága mellett, van különbség az igeidők
finomabb árnyalataiban. Persze, hogy nyelv-
tanokból és szótárokból nem lehet ezeket ki-
tanulni; a nyelvnek organicus használata,
olvasása, írása, beszélése sejteti velünk a
különböző sajátságokat, és a midőn ezeket
már érezzük inkább mint tudjuk, számta-
lanszor elakadunk a midőn elméletileg ki-
válnók magunknak vagy másoknak meg-
magyarázni. ¹⁾ Aztán mily mélyen vannak
gyökerezve az illető nyelv anyagi és szelle-
mi szerkezetébe! A nyelvnek idővel járó ta-
gadhatatlan változásai mellett az igeidők
csaknem változatlanul megmaradnak. Plau-
tus, Cato nem használták őket más érte-
lemben mint Seneca és Svetonius; Shakspea-
re és Montaigne, kiki a maga nyelvén, nem
különböznek e tekintetben Byrontól és G.
Sandtól.

És ime! a nyelvmivelési rögeszme, a for-
ditói lomhaság, segítve a magyar tejet nem
szopott vagy magyar nyelvérzéküket vesz-
tett nyelvészekről, képes volt nyelvünknek
ezt a szilárd elemét is megvesztegetni, meg-
rontani. Octroyáltak, codificáltak, faragtak,
zagyváltak; és így támadtak az „írék vala“
„irandottam“ monstrumok, és mindenek fe-
lett a fatalis „aligmult.“

Hosszadalmas és utoljára még sem teljes,
nem is idevaló deductio helyett, tessék el-

következik, hogy ezt: „Er *schlieft* als der Blitz *einschlug*“
így fordítsuk: *Alvók* mikor a menykő *leüte*; mert itt
„alult“ kell, s még nem is: „alszik vala,“ mint némelyek
állítják latinos írónk után. Másodika az érintett két kulfő-
nek az a tudatlanságot tápláló vélemény, hogy az igeidők
neveiben a „perfectum“ és „imperfectum“ az *időre* vonat-
koznak. A világért sem! Praeteritum imperfectum rövidít-
tett de ferde világot is vető kifejezés e helyett: tempus
praeteritum, actio imperfecta; és praeteritum perfectum e
helyett: tempus praeteritum, actio perfecta. Ezt nem én
mondom, hanem a világ minden nyelvésze, a ki csak mélt-
án viseli ezt a nevet.

¹⁾ Legtisztább még e tekintetben a francia igeidők
elmélete.

¹⁾ A paradigmák elferdítése általában, s a magyar ige-
idők nemzetietlen összezagyvalása különösen, zavaros vizű
két kulfőből eredett. Egyik az a hiedelem, hogy ha idegen
nyelv bizonyos kifejezésének némi magyar szó vagy szó-
forma egy bizonyos esetben megfelel, minden más esetben
is meg kell felelnie. E családka elvből indult ki egy híres
regényírónk, midőn azt állítja, hogy „fixe Idee“ nem lehet
rögzött eszmének nevezni, mert ugy aztán Fixstern is *rög-
zött* csillag lenne. Nem következik, biz a, de épen ugy nem

olvasni e lapok előttem heverő számából (25. april, 24-én 393 l.) „*alköpenyeg*“ folytatása első hasábját. Ott lábatlankodnak tár-
kán egymás mellett: elkölté, — ült, — heve-
része — bealkonyodott — felöltözék — vette
— ment — kelle — közeledett — jutott —
találkozék — ritkultak — mutatkozának —
bámulta.“ Elolvasván pediglen próbálják
meg, vajon a legmélyebbre ható ártézi kut-
fúróval és legfeszítettebb szorgalommal bir-
nak-e oly elvet feltalálhatni, a melyből ki-
magyarázhatnák: miért van az idézett he-
lyen az igék némelyike — a bevett nevezet
szerint — *félbe multba*, másika *egészen mult-
ba téve*? Ha sikerül önöknek feltalálása, ak-
kor én kész vagyok — mint korábban és
olykor most is szokták a „tévedt“ leányzók
az egyházat — térden állva megkövetni az
öszves magyar irodalmat, és visszavonni
mind azt, a mit a divatos stíl nemzetietlen
kocsantásai ellen számon vagy tollamon va-
laha kiejtettem. A mig azonban e megtör-
ténék, tetézem vétkeimet és elmondom,
hogy alig van nyelvfertőztetőbb, magyar
fület fájdalmasabban vagy bosszantóbban
sértő egy visszaélés, mint a „látám, hallám,
evém, alvám“ formáknak olyas cselekvé-
nyek vagy állapotok kifejezésére való hasz-
nálata, a melyek az illető időben még *nin-
csenek bevégezve*, hanem vagy folyvást tar-
tanak vagy ismételték, szokottak. És ennek
az érzésnek minden lépten nyomon ki va-
gyunk téve mi szerencsétlenek, a kiknek
magyar nyelvérzéke még el nem tompult,
mint a pattantyus füle az ágyudörgéstől.
Nemcsak az irodalomban, de sőt a közbe-
szédben is üldöz olykor, különösen a midőn
a miveltség ama pedantjaival találkozunk,
a kiknek minden arany a mi fénylik. A mult
nyáron egy fiatal ember jöve be a muzeum
kertjébe itt Kolozsvárt és ime szókkal mu-
tatá be magát: „Pesten lakám, az egyetem-
be járék, tanárain leczkéi nagy hatást gya-
korlának reám; különösen szeretém a ter-
mészeti tanokat —“ Én pedig, cynismus,
nem cynismus, különösen szerettem volna
egy darab sárral betapasztani a száját, mint-
hogy a fületem nem foghattam be. Gazdai
szerepem tiltván az elsőt, csak átkoztam
magamban a paradigma készítőket, ugy a
német regények és történelmi munkák for-
ditóit, a kiknek köszönhetjük — vagy kö-

szönje biz' az ördög — a nyelvmivelés e
gyönyörű mozzanatát!

Szegény magyar nyelvünkön minden
idegenből való fordítás rajta hagyta a keze
szennyét. A latinistáktól nyertük az ilye-
ket: „Mikor *lejött volna* a hegyről, kíséré
ötet“ stb. — „Közelgetnek vala hozzája,
hogy *hallgatnák* ötet.“ — „És *kivánja vala*,
a hasát betölteni a malátával, melyet a disz-
nók *esznek vala*, és senki nem *adja vala*
neki.“ — Nem akarván a latinismusok listá-
ját adni, csak az „és pedig“-et emlitem
meg, és áttérek a francziából fordított nye-
reményekre: „*Esküszöm*, egyedül csak te
néked *élni*.“ — „*Hizelkedett* magának, enge-
met *megvigasztalni*.“ — „Elértem *czéomat*,
neki *tetszeni*.“ — „*Érzékeny*, nekie okozott
fájdalmihoz, nem tudta magának ugy kép-
zélni könyeit hogy stb.“ — „Melyeket noha
által látott, megjobbithatását mindazáltal,
annyiszor *vétkes*, reményleni nem merészle-
te.“ Ez utolsó példa Hallerből van, a többi-
ek Báróczyból; hanem se az egyik se a má-
sik nem keverte be fordítmányait a német
fordításokkal kezdődött pseudo-imperfectu-
mok mocskával. Ellenben az elől megrótt:
„*evvel* vagy *avval birni*“ kifejezésre nézve
mind a kettőt terheli súlyos vád holott eb-
ben megint az első latinisták az ártatlanok.
Untalan szaporítva vette át minden rend-
beli fordító elődjétől és elődjeitől az idegen
szófogásokat, és így keletkezett az a nemze-
tietlen halom, a melynek kiülőbb göröngyei
felett szemlét tartani szerencsétlenségem
van. A fordításokból aztán széltibe elragadt
a mételey az eredeti írókra is. Mit? ragadt?
oltva oltották át beléjük. Irodalmunk veze-
tői kötelességökké tették, a fordítóktól ho-
niakká csempészett idegen idiotismusokat
sajátukká tenni, és stílusukat szépíteni, nyelv-
vöket gazdagítani velök ¹⁾. Aztán csoda hát,
ha felfordult a világ nálunk, és midőn más
irodalmakban a fordító vette és veszi magá-
nak mintakép gyanánt az eredeti író, itt
emennek kell ahhoz iskolába járni. És nem
fontos okokból kezdem-e fejtegetéseimet
azon, hogy nálunk sokkal inkább életbe
vágó kérdés a fordítás ügye, mint másutt?

¹⁾ Kazinczy épen ezért ajánlotta Báróczy fordításait
íróinknak mintául, s ezért gondoskodott munkái új kiadásáról.

Oly erősen hatott is a fegyelem, hogy némely írónk csak amugy suttomba merte vele született nyelvérzéke jobb sugallatát követni. Ime Kölcsey — a kiben (csak mint íróról szólok) oly sok volt a nagy, és csak az kicsiny, a mit a nyelvmivelő iskola rontott benne — csupán simitatlan naplójában merte írni : „ültem és irtam, midőn ablakom alatt muzsikái hangok zendültek meg.“ Meg ezt : „Omlott a zápor; és a város szépeinek még az az örömük sem lehetett, hogy az ablakon keresztül valaki után lesködhessenek.“ stb. Fogarassy elmélete szerint — a ki (közbeszólva) az igeidőkről olvasott értekezésiben megint összezagyalta, a mit Hunfalvy valamennyire tisztába kezdett vala hozni — így kellett volna írni Kölcseynek : „ülék és írék, midőn stb.“ És így : „omlék a zápor stb.“ A minthogy ez utóbbi példa után ugyancsak az a Kölcsey, a rosszabb szellem inspirációjára, vagy tán az orbiliusi plága jutván eszébe, ezt írja : „Ott ülénk a főtábla termében“ az egyedül helyes *ültünk* helyett. Nincs ellenben semmi kifogásom a következő ellen : „Elszédének az emberek; s Wesselényi s a szathmármegyei követ ketten maradának.“¹⁾

Mindjárt az „aligmúlt“ után alig van *ächt*ebb német fogás, de alig is egy, a melynek nemzetietlenségét kevésbbé sejtjenék az írók, mint az, a melynek e rövid példa a mutatóványa : „tisztelt *hazámfia*.“ Fogadom, akárhány olvasóm elkiáltja magát csodájában : „Hát már ez is németes?“ — De az ám! és még milyen! Gyökeresen, elvileg németes. A német nyelvtan sérthetetlen szabálya az, hogy szerkesztett szó előtti határozó, amannak legutolsó elemére vonatkozzék. „Des Vaters Schulkamerad,“ eine laute Freudenbezeugung,“ „feine Gabelspitze,“ „eitles Weibereswätz“ és több ilyek soha legkisebb kétséget se okoznak. Nem az iskola az atyáé, hanem a pajtás; nem az öröm hangos, hanem a kifejezése; nem a villa finom, hanem a hegye; nem a nő hiu hanem

a fecsegése. De magyarul épen ellenkezőség van. Ebben : „birka gyapju nyirő olló“ minden szó a nyomon utánna következő szót határozza. Nem akár miféle olló, hanem *nyirő* olló; nem akármit nyirő, hanem épen csak *gyapjut* nyirő; és utoljára nem akár miféle gyapjut, hanem kirekesztőleg *birka* gyapjut. És ez az általános szabály a határozók elhelyezésére nézve a magyarban. A két nyelv ellenkező tulajdonságának épen az az oka, a mit feljebb, a nevező eset használatabeli különbségről mondánk, u. m. a flexio. A határozóknak a németnél flexiója van; nálunk teljességgel nincs; ezért ő elhelyezésökben szabadabb, mi kötöttek vagyunk.¹⁾ Ellenben ők a nevező elhelyezésben kötöttek, holott mi ebben teljes szabadságnak örvendünk. Ezt a kötöttséget pedig, akármily irgalmatlanul szeressük a szabadságot, készségesen el kell ismernünk Lajthán innen, Lajthán tul, ha csak a nyelv legeslegfőbb és mellözhetlen kellékét, az értelmességet, ugy a gondolatok és képzetek hü közlésit merőben megsemmisíteni nem akarjuk. Avvagy értelmes kifejezés-e az ilyen, mint : „forró hazaszeretetteljes levél“ a melynek hallottára csak idővel világosodunk fel, hogy se a haza se a levél nem forró, hanem a szeretet. Holott így : „a haza forró szeretetével teljes levél,“ döcögés nélkül, peregve kíséri képzelődésünk a kifejezés minden szavát, és végül a legtisztább képzemény alakul. Így, igaz, nincs irodalmi stílusban mondva, de van ám igazi magyarban és még általános logicaiban is; amugy pedig? — no, annál a ludgágogást is inkább érthetni. Kell-e több? Szolgálhatok : „két porból emelkedettebb egyén“ — „előttem fekvő két rímes versben irt játék“ — „az idezárt szolgabíró bizonyítványa,“ a melyet, hibát kapván valaki benne, írója imigy igazított ki : „az idezárt szolgabírói bizonyít-

¹⁾ Ez a második ige természetesen csak abban az értelemben van jó formával mondva, mely szerint „maradni“ az ott *hagyni*-nak intransitivuma. Nem lenne jó ellenben ime kapcsolatban : „Wesselényi a szatmári követel ott *maradának* estig;“ hanem ott *maradtak* kell. Olyat nem tartós értelme van a „maradjon“-nak is a vitatkozó gyűlésekben, és csak annyit tesz : „ne változtassunk!“

¹⁾ A szanszkr, görög és római nyelvekben nagyon tisztán kifejlődve levén a ragozása mind a főneveknek, mind a névmellekeknek, szintoly nagy a szabadság a szók elhanyagolásában is. A ki azonban e nyelvek irodalmi maradványait gondosan s valamennyire kritikai szemmel vizsgálja, arra a meggyőződésre jut, hogy a szórendezésbeli nagy szabadságot csak a — másfelől mérték által kötött, — költők fordították hasznukra. A próza íróknál ellenben az eszmék logikai rende kormányozza a szók elrendezését. Iskolai könyveink, melyek a szók széthányását „ornata syntaxis“-nak nevezik, nem tudják mit beszélnek. Bocssád meg Uram, bűnököt.

vány. "Egyik tizenkilencz, a másik egyhán husz, mert mindenikben csak a szolgabíró van zárva. Tüzetes tárgyalásba ereszkedni nem levén itt feladatom, bérekesztem megint valódi tényen alapzó egy példával :

„A tolvaj gyilkos pap szentjét káromló község tagja.“E már csak ugyan tarka „schachbrett“ ugy-e? Milyen jól áll rajta a magyar nadrág!

BRASSAI.

(Folytatjuk.)

BELIRODALOM.

KÖLTEMÉNYEK Szász Károlytól. Első és második kötet. (Heckenast, Pest. 1861.)

Oly hosszú szünet után a kritikában, nem is hinné az ember, mennyire kifejlett a kritikai érzet és hajlam, kivált fiatalabb íróinknál. Mindenfelől halljuk a panaszt, hogy bírálatink nem eléggé szigoruak; s kivéve tán a megítéltet, — mert ezek közül még egy sem jaidult fel *lágyságunk* miatt — mindenki kevesli a mért csapást, szeretne ráadásul még néhányat ütni az áldozatra vagy — ítészére. Nem vádkép hozom fel; van ebben jó is. Mellőzve minden személyes rokon-és ellenszenvet, egyéni ízlést, eszmeirányt, nem szólva czimboraságról s ez-okozta agyarkodásról a más akolbelire, stb., én a haladás, a tökélyesbülés feltételét látom e mérges kritikai hajlamban. A fejlődés természeté hozza magával, hogy az utóbb jövő, ha elődét meg akarja haladni, ennek hibáit nagyitva, jó oldalait kicsinyítve lássa; különben, ha osztaná né mely nagy íróra nézve a kortársak bámulatát, kétségbe kellene esnie maga iránt. Sok Themistoclest nem hogy alunni a Miltiades dicsősége. Emlegetjük, hogy Kölcsey tulszigorral bírálta Csokonait : e tulszigor, fiatal kritikusan, új ösvényen indult költőben, természetes volt. Az új iskola, ha lenni, élni akart, részben előzői rovására kelle érvényt szereznie magának, sőt ugyanez iskola másod nemzedéke már az első hátán keresett lépcsőt az emelkedésre. Jusson eszünkbe csak a „szigor“ bevallott, követelt tana, mely egy Kazinczy utóéveit keseríté meg. Azonban fordult a koczka : néhány évvel utóbb szintoly élesen odavetve halottuk az egykori követelőrkről mondatni : „B. vagy C. nem poeta,“ mint halljuk mostan elismert érdemű s a közönség előtt évek óta szép hirben álló jeleseinkről, arczfintorítás kíséretében az indokolásra sem méltatott megjegyzést : „eh! X vagy Y nem is költő.“

Mindezen, mondok, nem csudálkozom, sőt az sem lepne meg, ha pár év mulva a mostan élő s még *eltürt* nevű költőink közül egyet sem fognának dicsérve említhetni, a nélkül, hogy Midas bűnébe essék az illető. De még arra sem kell jóslói tehetség, eleve megmondani, hogy ha költészetünk ezután valamikor — évtized vagy félszázad mulva

— ismét egy hatalmas lépésre húzakodik; ha oly apostola támad, kiben a kor ön aesthetikai fejlettsége fokát, vezér eszméit, irányát épen úgy kifejezve találja, mint Petőfiben a magáé s a jelen : ez új apostol Petőfi hirneve árán fog emelkedni, s környezete, bámulói, utánzóik egyre keresni, nagyítani fogják a foltokat, melyeket mi a ragyogás miatt észre sem vettünk, vagy önkint eltakartunk. Majd később jön az aztán az irodalom-történet kritikája, mely kiegyenliti a dolgot; leszámítja a bámulásból itt is, ott is, a mi csupán időszerű tulajdonokra esett, le a kicsinylésből, a mi a tovább haladás fejében, emberi gyarlóságából, történt. — De míg természetesnek találom, hogy az ifjabb nemzedék az előbbinek vállára kapaszkodik, hogy onnan tovább lásson, — s ha minden nap új új felfödözést tesz, hogy ez sem, az sem, — utójjára senkisémet költő : én részemről óvakodom a „bátorság“ ezen kritikáját vallani; én mindig számitásba veszem, miféle tulajdonokkal emelkedett egyik vagy másik társam bizonyos fokra a közvélemény becsülésében, s vajon e tulajdonok csupán időszerű értékkel bírnak-e, vagy maradandóbb hatással is vannak költészetünk fejlődésére; szóval a helyett, hogy fitymáljak, méltóbb dolognak tartom : vizsgálni. E szerint én talán nem a napi kritikus, hanem az irodalom történet-írójának terén állok : se a multat le nem becsülöm, se a jelent tul nem becsülöm : abban, mint ebben, talállok jót is, rosztat is. E helyzetem könnyen definiálható. Nem tartozom a feltörekvő nemzedékhez, melynek haladása érdekében van elbánni a — már vagy igaz vagy ál — tekintélyekkel; de más részről nincsen is *mit*, s *kitől* féltennem. Oly nyugodtan nézhetem a dolgokat, mintha panoráma volnának.

Innen a lágyság, elnézés vádja ellenünk, ha megrovásainkat nem teszszük haragos modorban, vagy ott is találunk némi jót, hol mások elővéleménye csupán rosztat, föltétlenül rosztat vár vala. Mert hogy a hibát eltakartuk, vagy érdemül számitottuk volna be : azt senki szemünkre nem vetheti, ha csak a magáét be nem hunyja, s ugy nem tesz, mint a minapi egyén, ki az ironia világos hangját panegyris gyanánt emlegette, tévén magát, mintha ő azt *ugy* értené, — egy másik esetben pedig azt, a mi legspecialisabb vonatkozással

volt mondva, hasonló önkintes nem-hallással, az egészre vitte át, hogy absurdumot süssön a Figyelőre. — A mi a használt mérték magasságát nézi: avagy én volnék, csupán én, ki azt ne tudjam oly fokra emelni, mint bármelyike a gáncsolóknak? Én volnék az, és csupán én, kit minden hitványság kielégít; ki olvasva nem szokik fel a boszankodás miatt, nem dobja a könyvet asztalához, ha itt az egység, ott a hangulat törik ketté; ha sokat ígérő kezdet után ásító ürbe lyukadunk; ha, mint paraszt derelyénél, tenyéryi gyúratlan tésztaát kell megenni a bennelevő kis turóért, vagy épen nagy lyukat, mint a székelly fiu a zsemleiben; ha csinált, fagyos érzelem vagy nyelv puffadoz; ha lipettlopott eszmék eredeti gyanánt pipeskednek: szóval annyi finom borkóstoló és szakács között csupán az én számize volna megromolva, tönkre jutva a desperatióig? . . . De leküzdöm a boszankodást, lemondok a csuffátevés vitézett szabadalmáról; elmondom észrevételeimet illően, higgadtan, epe nélkül; óvakodom mindenek felett némely bíráló azon tulásába esni, hogy kiválogatva s mértékül magam elé tűzve a legnagyobb írók legsikerültebb munkáit, mindent a mi azokon alulesik, feltétlenül kárhoztassak, jól tudva, hogy bár Horác kimonodta: „mediocribus esse poetas“ lehet oly mértéket állítani föl, melyhez szabva bizony Horác sem sokkal tetézi a mediocritást. Ezt tudva, azt sem feledve, hogy bármi rosz hirben álljanak e mediocris poéták, ők azok a kik, mint talán már egy helyt éltem ezen hasonlítással, nem hagyják elalunni a költészet vesztatüzét, melynél egy leendő lángész isteni fákláját majdan meggyujthassa; hogy ha *mi* nem donganánk-bonganánk időközben, hiába várná a világ a megváltó Messiást: a collegialis szerénység érzelme türelemre hangol pályatársaim iránt, s ha hibáikat el nem engedhetem, azok kijelölésén felül nem akarom őket még bosszantani is; ha jó oldalakat nem nagyíthatom, nem akarok szemet hunyni azokra. Elöttem a külföld példája is, hol bizony nem csupa Byronok, Bérangerekből áll az irodalom, ezek alatt egy sereg jó hangzású név is megfér, a nélkül, hogy viselőik számára *csupán seprűje* volna a kritikának.

„Mennyi hü-hó egy kis rántottaért!“ hiszen csak Szász K. költeményeiről van szó, nemde? — Könnyebb volna, elhiszem, amugy szűr alól (vagy e *falusi* kifejezést *magannak* tartva, nem bánom akármely *noble* dandy-köpeny alól) odavetett bökéssel gyaníttatni, hogy azok bizony mit sem érnek; így legalább föl lennék oldva ama pedans és fárasztó munka alól, hogy a miről ítéletet mondok, azt el is olvassam; elég volna belekukucsálnom a fel sem vágott könyvbe, mint varju a kőzbe, s ha egy motto, vagy olyasmi nem tetszik, azt pellengérré állítani: „íme, t. közönség, e darab téglából láthatod, milyen a ház!“ De én sokkal geniálatlanabb és türelmesb vagyok, hogysem ily elbánás megnyugtatón lelkem ismeretét; nem-

csak fölmetszem a könyvet, hanem el is olvasom, elejétől végig; megtekintem czimlapját, berendezését, osztályzatát, mutatóját; megforgatom kívül, belül; némely darabot ismételve elolvasok; némelyikre „alszom is egyet“ hogy másnap vajon nem hat-e rám másképp, nehogy a költőnek számítsam be, ha például az első olvasáskor szunyatag, levagy széthangolt, vagy ellenkezően tulmagasztos kedélyben találtam tenni; szóval egész a nevetségig lelkiösmeretet csinállok belőle, hogy íróársam reputációját igazságtalanul ne érintsem. Ha aztán ennyi körül- és beletekingetés után valamely vélemény meggyőződésé szilárdul nálam, azt nem szoktam elhallgatni, és ki fogom mondani Szász K. költeményei felől is, daczára annak, hogy vele mint egyén, mint szerkesztő jó viszonyban állok; sőt attól kell óvakodnom, nehogy épen e viszony miatt nagyobb szigorúságra hajtassam, mint különben. Ennyit bírálói álláspontom kijelölésére; — most lássunk hozzá.

Ha a költészet virág: Szász Károly jelen gyűjteményét oly bokretához hasonlitanám, melynek *egészben* több *színe* van, mint *illata*. Nem a rezedá edes varázsa az övé, mely igénytelen külső alól terjeszti bűbájos hatalmát; nem az örökhű rozmarin fájdalmas epedése, mely átható illatját hervadva századva is megőrzi; de nem is a királyi rózsa teljes tökélye, mely felülmulhatlan szinpompával a jószag azon egészséges mértékét párosítja, mely örökké elbájol, de soha nem kábit: inkább a tulipánok, györgyikék ezer fajához tenném, mely tanult kertész művelése által, és így félig természeti, félig mesterséges uton nyeri változatos színei gazdagjátékát s inkább a szemre, mint azon intenzisebb érzékre hat, mely benyomásait közvetlenebbül, hathatósabban adja át az idegeknek. Gáncsot mondtam-e ki, vagy dicséretet e hasonlatban? Egyiket sem, vagy mind a kettőt, ha teszszik. Látom én a törekvést fiatalabb költészetünkben, Petőfi nyomdokán, felfogni mintegy a lelket, az illanó finom párát, jegezesíteni a röpke gondolatot, vagy érzést; jól vagy roszul beringatózni valamely hangulatba; de azon kívül keveset törődni a részek kidolgozásával, a fokozatos emelkedéssel szakról szakra, a költői nyelv diszei — s erélyével, a mondat- és szófűzés szabatosságával, s azon előnnyel, melyet új, szokatlan, mégis talpraesó szóillesztés nyújt a költői nyelvnek, mint *discord* hangfogás emeli olykor a harmóniát, s t. e. f. Nem én vagyok, kinek az *egyszerű szép* ellen szólnanom illenék: de megkívánom tőle, hogy ha lemondott a hatás *külső* eszközeiről, *belsőleg* annál teljesebb legyen; ha pongyolában, vagy épen mez nélkül bátorzkodott előnkbe állni, akkor ne legyen görbe alkatu, ne sánta, ne béna; a gondolat, vagy érzés, ha csupán maga erején akar megállani, hát *erős* legyen; ne valamely *frivol* (e szó nem kacziert, kikapót tesz), hétköznapi, uton-utfélen kapható gondolat, vagy petyhüdt, elkopott, mondvascinált érzelem; s a hangulat, melybe a költő

vonni akar, méltó arra, hogy őt oda kövessük, — mert azér' hogy van állatja istennek, mely nem képzeli valami finomabb kéjt a poésolya gyönyöreinél, nem következik, hogy én is kedvet kapjak vele abban hengergőzni. Hony soit, qui mal y pense! De midőn látom, hogy minden, de minden el van dobva, fel van áldozva a tartalomért, s e tartalom utoljára semmi, vagy alig több ennél: azt kell ohajtanom, volnátok bár inkább mesterkedők a dictióban, képekben, szómérésben, rímben stb. így legalább adnátok valamit, nem ugyan a lényegest, de mégis valamit, míg így adománytok a leányéhoz hasonlít, ki Mátyás királynak tenyerén nyujtotta a verebet: nesze semmi, fogd meg jól. Am követnétek a Heine, a Petőfi pongyolaságát, csak adnátok Petőfi és Heine tartalmat hozzá! De mit mondok: e két lángelme pongyolasága csak relativ: mindeniknél nemcsak a tartalom erélye, hanem egyszersmind a *belformája teljessége*, továbbá *külsőleg* a szólam sajátossága (proprietas), a nyelv használatában nyilatkozó erő, nemzetiség s több ily *első rangú* tulajdonok könnyen feledtetik a pusztá *legkülönb* technicában itt-ott felbukkanó szabálytalanságot: — míg nálatok (örvendetes *kivételekkel*) a forma, külső és benső, plastikára s erélyességre nagyon hasonlít a konyhában használt ama vizes rongydarabhoz, mely oda lapul, a hova vágják. Különösen Petőfitől nem érdemes volna-e eltanulni azt a kis mesterséget, hogy ő sorról sorra, vers-szokról vers-szakra halmozza a legragyogóbb képes gondolatokat, hogy az utolsóval, mely ragyogóbb mindeniknél s mely az egész költemény alapgondolatja, betetőzze? . . . Ő minden költeményben egy egész koszorút ad: míg követői legtöbbje elégnék tartja nem is ép virágot hanem egy-egy szírom-levelet dobni le, hogy uszszon, a hogy tud, a leghétköznapibb próza lusta mocsárjának zavaros levében.

Feltéve hát, de meg nem engedve, hogy Szász K. költői érdeme csupán vagy legnagyobb részét a formára, a nyelv-, s dictio-beli előadásra szorítkozik: ez érdemet akkor sem fitymálnunk, hanem teljes mértékben méltánylanunk kellene. Bizonyára, nem volna megvetendő dolog, kivált most, midőn a technicát összeférhetlennek képzeljük a génie-vel, most midőn némely költő — apage Satanas! — a *művész* czim ellen formászerint tiltakozik, — holott már Byron is megmondotta a technicára: „rosz kézműves az, a ki szerszámaival összevész“ — nem volna, ismétlem, bolondság egy virtuóz verselő, ki megmutatná mire képes a magyarnyelv, mennyi erő, hajlékonyság, zöngelem van abban; egy oly verselő, ki, habár minden mélyebb költőiség nélkül, egyidőre nagyon népszerűvé válna, kinek zöngzeties strophái, feddhetetlen rímei, lehellet-könnyűségű fordulatai, ékes, szabatos nyelve, ezer változatu formái stb. minden ajkon meghonosulnának, minden fülben *reformot* idéz-

nének elő, hogy többé a költészetnek akarva se lehessen visszatérni a mostani lágyan-kötött formákhoz. Azonban én, magyar versírók között, ily virtuóz nem ismerem; nem általában olyat, ki egy Virgilnek, Dantenak, Tassónak — vagy, hogy újabb költőt említsek, egy Bérangernek — a bensőt nem számítva — csak technikai ügyességét fölérné is; a mostan élők közt bizonyára nem. Szász K. formáihoz is, minden könnyűség, ügyesség, találékonyág daczára, mit azokban kifejt, nem egy helyen fér szó, s érdeme e tekintetben viszonylagos lesz; ellenben a tartalom meg kedvező világitásban emelkedik s nem sok költeménye van, melyről azt lehetne mondani, hogy ihlet nélkül származott, habár ez ihlet néha inkább élénk, mint mély, inkább sebes, mint tartós; ennél fogva inkább meglepő, hogysem maradandó nyomokat hágy maga után az olvasó lelkében.

Tudniillik Szász K. költői jelessége és hiányai ugyanazon egy forrásból erednek. Könnyűsége, mint a *génie*-é; de a lángelme biztossága, mélyisége nélkül. Az ő agyából is pánccélosan terem elő Minerva — a gondolat — de a nagy sietségben sokszor valamit bennfelejt. Könnyen hangolódik, de e felhangoltság olykor nem tart, nem feszül növekedő arányban az egész költemény folytatán; itt-ott lazább pillanat áll be, melyet aztán nincs türelme úgy tölteni ki, hogy észre ne lehessen venni a lankadást. Olykor nem állhat ellen egy ragyogó képnek, egy elmés gondolatnak, egy zengő nyelvvalaknak, mely hivatlan oda tolong képzeletébe, s nincs ideje, vagy nem vesz, hogy megítélje, vajon odatartozik-e szorosán. Kitér a czélhoz siető egyenes utról, hogy virágot szedjen az utfelen. *Sok szépet ir; egy szépet nem oly sokat.* Költői miveltésége, — annyi *átérezett* idegen költemény, melyek benső zenéje senki lelkében nem rezdül meg s nem hangzik vissza oly könnyen, mint nála, egy részt elősegíti, más részben gátolja költészetét. Mint viasz, szedi fel a benyomásokat, s az idegen ihletés az övét is sebesen lángra lobbantja: de nem mindenkor van elegendő ellenállási ereje, hogy nyoma se érezzék az idegen behatásnak. Néha egy gondolatból, egy ötletből, van ugy, csupán egy zengő rímorból nagy könnyűséggel ringatja magát valamely érzésbe, s bizonyos fokig ihletés szállja meg; de az ily ihletés nem lehet mély, tartós; csak minő kutfeje vala. Azonban vannak dalai közt elég számmal, melyekben az érzés intensív erejét nem lehet kétségbe vonnunk. Ilyen a „*Bubánat*“ czimű szakasz majd nem egészen, a többi közt is elszórva sok. Több költeménye, hol nem érzés, hanem gondolat a tulnyomó, *oly jól van írva*, hogy nehéz volna kivetőt találni bennök. Pedig az ily „*correctség*“ formában, tárgyban, sem oly mindennapi nálunk, hogy meg ne illetné a dicséret. Hanem menjünk a részletekre.

(Folytatjuk).

KÜLIRODALOM.

A HELLEN KÖLTÉSZET a jóniai szigeteken.

(Folytatás.)

I. A koldusnő.

— Adjatok alamizsnát, keresztyének, adjatok alamizsnát. Isten fizesse meg szeretettel és vigasztalással. Adjatok alamizsnát egy gyámoltalan özvegynek!

Igy kiálta egy szegény nő egy másiknak ajtaja előtt, a ki szintén szegény volt.

— Az éj, a villámok, a mennydörgés, a hó akadályoznak, hogy tovább haladjak utamon. Keresztyének, bocsássatok be, mert meghalok. Én is egy istent imádok. Én hozzászoktam bőjtölni s nem kívánom kenyereketek. A szegény könyörül a szegényen. Mentsetek meg a haláltól. Én meglepszem egy kis tűzzel, azzal a kis lámpával, melyet minden este Szűz Mária képe előtt szoktatok meggyújtani. Segítsetek, mert meghalok.

Gyermek. — Anyám, kelj föl! Nem hallod? Kopognak az ajtón.

Anya. — A szél ingatja a fák lombjait s ettől zúg az erdő.

Gyermek. — Anyám, én félek; szivem elhagy s elrepül mint a kis madár.

Anya. — Kutyák ugatnak. Rejtsd el magadat ölemben.

Gyermek. — Én siránkozást, jajgatást hallottam.

Anya. — Álmodtál, gyermekem. Fordulj felém; vess kereszttet, s aludjál. — Én valamely nyögést, haldokló hörögést hallok az ajtó előtt. Kimegyek, megnézem.

A szegény anya fölkel. Egy személy feküdt a földön. Arca halvány volt; szétkuszált haja mellén terült el; fázó merevedett kezei ölébe valának rejtve.

Anya. — Gyermekem, jőj, segíts. Mind igaz, a mit hallottál.

Karjaikra veszik az ismeretlent s eszméletre hozzák az ágyban.

Ismeretlennő. — Fekügyetek le, gyermekeim. Éjjél van. Alugyatok békével.

Anya és gyermek. — Ébredj föl szerencsésen, szegény asszony. Aludjál jól reggelig.

Az anya és gyermek együtt le feküsznek s nem sokára mély álomba merülnek. De a szegény ismeretlen nő nem tud alunni. Minő szerencsétlenség üldözte ágyáig?

II. A rémkép.

Ismeretlennő. — Athanáz, mondd, miért állsz előttem oly némán mint a halott? Miért jársz ki éjjel? S miért egyedül? Nincs tehát álom a sirban? — Sok év mult már el, hogy téged mélyen a föld-

be ástak. Fuss; könyörülj rajtam, alunni akarok. Hagyj békével, nyugalomra van szükségem. — Én lakok a te büneidért. Nézd, mire jutottam. vonulj vissza Athanáz. Az egész világ kerül engem; senki sem ad alamizsnát gyámoltalan özvegynek. — Ne jőj hozzám oly közel. Miért rémítség meg annyira? Athanáz, mi által érdemlem ezt? Mily zöld vagy! Földszagod van! Hát nem falt még föl a sir annyi év óta? — Huzd össze lepedődet. Férges mardossák arcodat. Átkozott, nézd, hogyan ugornak reám s mászkálnak testemen! — Honnan jössz ily zivatarban, mely véretem fagyasztja? Miért hagytad el a sirt, kit jöttél látogatni?

Vaiasz Athanáz, vagy az árnykép. — Sirom homályában levén összezsugorodva a föld alatt, egy bagolyt hallottam kiáltani: „Vaiasz Athanáz, kelj föl! Mintegy ezer halott érkezett meg távolról, s téged keresnek, hogy vezesd a hová tudod.“ E szavakra, nevem hallatára, érzém, hogy csontjaim recsegnek s porladoznak. Én elrejttem s mélyen beburkolom magamat, hogy ne lássam a holtakat.

Holtak. — Jőj ki, mutasd magadat, Vaiasz Athanáz! Ne félj, mi nem vagyunk farkasok. Mutasd meg nekünk a Gardikiba vezető utat.

— E lármára a holtak mintegy örülten siromnak esnek s körmeikkel, fogaikkal széthányják a fekete földet, mely engem takart. S midőn megtaláltak, mindnyájan együtt kihuznak s hahotázva és kurjongatva irtalom nélkül hurczolnak Gardiki felé. Mi szaladunk, repülünk. Röptünk süvölt és földülja a természetet. Fekete felhők megrezzent a bérceket s lángba borítja a földet. A bagoly mindig előttünk repült s ezt kiáltá: „Vaiasz Athanáz!“ Igy érkezénk meg oda, hol e kezemmel annyi népet öltem meg. Oh kin! Oh borzalom! Mennyi átkot szórtak fejemre! Megalutt vért adtak innom! Nézd csak, még teli van a szám! — Miglen engem ide s tova hurczolának s lábaikkal taposának, egyikök kiáltott: „Isten hozott, Ali basa! Itt van a bejárás az udvarban.“ — Ekkor mindnyájan nekiesnek s engem egyedül hagynak. Én elillanok s idáig futottam, hogy veled fekkügem.

Ismeretlen nő. — Athanáz, mindent hallottam. Menj most! ideje már, hogy visszatérj sírodba.

Rémkép. — Uti társul három csókot kérek a te ajkaidról.

Ismeretlen nő. — Midőn téged eltemettek, titkon csókoltalak meg.

Rémkép. — Ez már régen volt. A pokol elrabolta tőlem utolsó csókotod.

Ismeretlen nő. — Fuss; én félek dühös szemem-

idtől. Távozzál; rejtsd el karjaidat; mert oly sóványok, hogy késeknek tartom.

Rémkép. — Jőj, feleségem! Nem vagyok-e az, kit annak idejében szerettél?

Ismeretlen nő. — Távozzál szemeim elől! Te kárhozatra juttatsz engemet.

— Az neki rohan, megragadja. Ajkai már száját érintik s körmeivel széttépi felesége keblének fátyolát. De rögtön mozdulatlan, megkövült s hideg mint a kigyó. Állcsontja recseg a borzalomtól. Űvölt mint a farkas s rezg mint a levél; mert ujjai érinték Jézus keresztjének szent fáját. E szent ereklye megszabadítá a szegény asszonyt. A rémkép eltűnt mint a füst. S a bagoly huhogott odakün: „Vaiasz Athanáz!”

Anya. — Kelj föl gyermekem. A hajnal hasad a hegyeken. Kelj föl; gyujtsunk tüzet; mert az idegen nő vár reánk. (Az ismeretlen nőhez fordulva). Jó reggelt, anyóka, jól aludtál az éjjel?

Ismeretlen nő. — A szerencsétlen keveset alszik. Ez éjjel egy csöppet sem birtam alunni. Üdvözlek benneteket; el kell mennem. Utam nagyon hosszú, s már is elkéstem.

Anya. — Miért nem keltettél föl minket? — Isten kísérjen téged, anyóka! Add ránk áldásodat.

Ismeretlen nő. — Kértem az istent, hogy adjon nektek mindenha édes és csöndes álmot. Más jót nem kívánhatok nektek ezen a világon. Én azt keresem éjjel nappal, de nem tudom megtalálni.

Anya. — Á nyomor is rossz; mert sok megvétel kíséri.

Ismeretlen nő. — Én ismertem a gazdagságot; de idővel elenyészett.

Anya. — Mi is mint a farkasok élünk bujdosva az erdőkben, a szerencsétlen Gardiki bukása óta.

Ismeretlen nő. — Jaj, jaj! A világalkotmány zuhan reám! — S kinek a nevét emlegették akkor?

Anya. — Vaiasz Athanázét.

Ismeretlen nő. S én vagyok a felesége. Vessek keresztet. Gyujtsatok tömjényt, hogy üzzétek ki ellenségteket. Tegnap este ide bejött s mellettem maradt. — Bocsásatok meg neki, keresztjének; sirassátok szerencsétlenségemet!

Ezzel az erdőbe mélyed. A gyermek és az anya borzadnak, s keresztet vetvén, utána néznek távolról és rettegnek.

TÉLFY JÁNOS.

(Folytatjuk)

T Á R C Z A.

NEM ALSZIK AZ ISTEN . . . .

Búra keltél oh nép! búra mindég,
Vérem forrott, hogyha rád tekinték,
Arczidon az inség könyje égett,
S dúlt fogyasztva sok bitor vendéged.

Irigy szomszéd, idegen faj lépe
Ős apáid gazdag örökébe,
S ki egykoron lábaidnál csúszott,
Annak kelle rabigáját húznod.

Temetővé lett a gazdag róna,
Tört sohajjal kelt a szellő róla,
S délibábja hogyha feltűnt épen,
Rémet láttunk csalfa tükörében.

Átok szállott a kipusztult tájra,
Szenvedésben nőtt fel bokra, fája . . .
S a föld mégis oly türelmes itten!
Mégis alszik az égben az isten!

Nem, nem alszik! . . . hosszan túrve nézi,
Mint szenvednek érdemes vitézi; —
Közel a perc, hogy végkép megunja
S földre szakad villámos borúja.

LÉVAY JÓZSEF.

AZ ÜBERALL KISASSZONYOK.

Kisvárosi életképek.

VADNAI KÁROLYTÓL.

(Vége.)

S míg ily hiába való tárgyakkal tölti az időt, testvére Leontina a német zenéről, az olasz zenéről, a jövő zenéjéről és mindenféle zenéről beszél egy igen csinos arczu fiatal emberrel, ki az által tűnik ki, hogy már van egy kis fekete bajusza, s arczkifejezése komolyabb és szeme lélekteljesebb, mint a többi uram öcsémeknek, kik egy új divatu kabátot, egy szép lovagostort, egy nyalka kalapot nem adnak a világ minden művészetéért sem, s egy jó cigányt száz Beethovennél is többre néznek.

Ez a fiatal ember kiválik a többi közül, s igen érdekes arcz, mely azonban minden komolysága mellett is némi nyugtalanságot árul el. Nagy, fekete szemei sokszor úgy égnek, hogy Leontina egészen oda van, mint egy árnyékhoz szokott virág, melyre egyszerre igen erős nap süt. De bármennyire oda van is, az ifju nem veszi észre. Általában ez az ifju sokat nem vesz észre, miket az ábrándosabb lányok észrevétni szeretnének. Mondják, hogy nincs szive, vagy ha van is, egészen a múzsák birják azt még pedig majd mind a kilenczen.

Viktor (igy hívják) művészi tekintetben igen fogékony kebel; ő ért a zenéhez, festészet, költészethez s valamit a szobrászathoz is; ő egyformán van érdekelve minden szép által, s egy nap Talma, másnap Schumann Róbert, harmadik nap lord Byron dicsőségét szomjazza. Mindennap mást határoz, s így valószínű, hogy a napok, hetek és évek egymásután fognak elfolyni, a nélkül, hogy valamit igazán elhatározná.

Leontina azonban így is igen érdekesnek találja őt. Sokoldalú szellem — mondá egy barátnőjének, — ki minden nap más-más színben s mindig szebben tűnik föl. S vajon az opált is nem azért becsüljük-e sokra, mert több szintől ragyog?

Most is tőle kitelhető bámulattal hallgatja a lelkesült ifjut, ki a kitünő tehetségek pályájáról beszél, csak a fényt látva mindenütt és észre sem véve a sötét téboly-

dákat, a koldus botot, nélkülözést és nyomort, itt ott e fényes pályautakon.

Bizonyosan igen elmélyedtek volna ez oktalan ábrándokba, ha Henriette föl nem kiált :

— Ah, mily jó volna tánczolni!

Leontina szánakozó pillantást vet reá; melynek értelme ez : „istenem mily üres élvéket vadász!” De a fiatal társaságnak tetszik az ötlet, s egyszerre öt hat fiatal uram-öcsém tolja hátra nagy lármával a széket, összeütve bokáikat, és egyengetve derekukat. A másik szobába mennek, a tulajdonképeni szalonba, hol Viktor, (mint kell az égből egyszerre lecsöppenni a porba,) egy csomó polkát, keringőt és csárdást játszik le, mialatt az urfiak oly nagy kedvre szokkennek, hogy miután a tánczosnő kevés, még a mamát is fölszólítják.

A mama azonban csak nevet, és mosolyogva néz férjére.

— Rég volt az, — mondja egész jókedvűleg; — mikor, ugy-e édes Lieberem, a te Katódat is könnyű volt tánczra vinni! Akkor még nagyon sugár árnyékot vetettem a földre. Emlékezem, hogy egy bálban (Lieberrel ép azon a télen váltottam jegyet,) oly szerelemföltővé tettem szegényt, hogy Othello sem volt különb nála. Tánczoltam, mint egy pillangó, s Lieber egy szögletből sohajtozva nézett, mivel ő maga soha sem tánczolt. Ő mindig komolykodott, s azt hívém felőle, hogy talán soha sem is volt gyermek, hanem egyszerre ily nagy, komoly fejjel született. De én épen ezt szerettem benne! Valódi jellem, valódi férfiú, gondolám, és hála istennek nem csalatkozám.

A férj egész önérzettel hallgatott.

Annál többet beszélt asszonykájá. — Ő soha sem kímélte a szót, kivált ha két szemefénye, vagy saját leánykoráról beszélhetett.

— Én igen vidám leánykort éltem. Szüleim nagy tiszteletben állottak a környékben, volt egy kis gyagonunk, s mi családu-

kat illeti, czimerünk ugyanaz volt, mi a Dugorody báróké. — Előkelő emberek, ön bizonyosan fogja őket ismerni Herr von Lipp!

Herr von Lipp minden előkelő családot ismert. Ennél fogva ismerte a Dugorody bárókat is; egyszer B. Füreden Malvin baronesse-szel tánczolta a kotillont, a szerelem tánczát, Stefi báró pedig régi jó pajtása, igen jeles lovas, és fölülmulhatlan pisztolyozó.

E kis dicsekvés után a mama elbeszélte leánykori diadalait és nem kis érdemül tünteté ki, hogy annyi fényes udvarló közt Liebert az egyszerű sós tisztet választá, mivel nem a vagyonra, hanem a szivre nézett, s nem a rangot, hanem a boldogságot óhajtá. — A jó isten meg is jutalmazá érte, mert két oly leánnyal áldá meg, kikben az anyai sziv méltán büszkélkedhetik.

Molyos ur ez alkalommal megrepetálta azon mondását, hogy két ezer évvel visszamenve, szemtől szembe áll Corneliával, a Gracchusok anyjával.

A másik szobában ezalatt volt zaj, nevetés és vidámság.

Az urfiak egymásután keringtek a csábos Henriette-el, s egész harczot folytattak érte, s ha Molyos ur esetlegesen kitekint az ajtón, bizonyosan Helena jut eszébe, kiért a trójai harczot vívták.

Ezen urfiakra kevés szót fogunk vesztegetni.

Ők azon könnyűvérű ifju nép közé tartoznak, kik minden szép fiatal leányt körül-donganak unalmas bókjaikkal s egyhangu udvarlásaikkal, kik beleszeretnek minden bájos arcba, s aztán egyiket csakhamar elfeledik a másik után; kik kisvárosokban minden fontosságukat annak köszönhetik, hogy sokat és könnyűden tánczolnak, a bállokat, kirándulásokat és házi ünnepeket rendezik; s kik minden hiszékeny leánykát elbolondítanak és egyet sem vesznek el feleségül.

Ha az Überall kisasszonyok nem fognak oly szerencsében részesülni, mint a minőt — kétségkívül — megérdemelnek, miután egyik oly szorgalmasan zongoráz, a másik pedig oly ingerlőleg tánczolja a polkát: annak bizonyára szintén ezen urfiak lesznek az okai.

Hisz Bajos ügyvéd (48 éves, de szép jó-

vedelmű férfit,) kinek Henriette nagyon tetszik *titokban*, majd mindennap zugolódik magában, hogy az ember hozzá sem férhet e fiók arszlánoktól, kik a szép üres főkét tele beszélik mindenféle haszontalansággal. Pózna mérnök is, bár jelenleg nyolcz határt mér, szívesen be-berándulna, hogy a komoly Leontinával néhány szót válthasson, ha a mézesszavu gyerkőczök háttérbe nem szorítának minden érdemes és komoly szándoku embert.

— Majd megbánják, — jegyzi meg dr. Todis, ki Henriettét szintén igen szép leánynak tartja, s egy időben gondolt is reá; — majd megbánják. Primo: ezek a gyermekek nem lévén önállók, nem házasodhatnak! secundo: ha házasodhatnának, sem akarnak, mivelhogy nem veszik még komolyan az életet. Táncz meg táncz, meg örökösén csak táncz. Ennek következtében a háztól elmaradoznak mindazok, kik képesek lennének e kedves lányokat nem csak szóval, hanem szép kényelemmel is eltartani; s ennek következtében az Überall kisasszonyok eltánczolják, elzongorázzák a boldogságot, s lesznek belőlük olyan kiállhatatlan vén leányok, a kiket minden ember kerülni fog, mint az uszkar a pipafüstöt.

Dr. Todis ezen okoskodása, habár kissé ingerült volt is, de nem egészen alaptalan. Szent igaz, hogy vannak apák és anyák, kik mivel nagyon számitanak, egyszersmind rosszul számitanak. Leányaikat nem azok számára nevelik, a kik nőül vennék — és kétségkívül boldogitnák is — őket, hanem azoknak, a kik elmulatnak ugyan velük, míg frissen virágoznak, de házasságra legkevésbbé sem gondolnak. Vannak házak, hol a semmivel sem törődő sühederek egész raja ugy elfoglal minden tért, hogy a komolyabb férfiak, — kik nem épen tánczczal kívánják megnyerni a sziveket, — be sem léphetnek, vagy ha beléptek, csakhamar kénytelenek visszavonulni a könnyelmű guny és léhaság elől. És egyszer csak szétröppennek a pillangók, oda a tavasz, és a nyár nem hoz gyümölcsöt, hanem kiállhatatlan szárazságot és egy kis elkésett életbölcseiséget.

Hanem isten őrizzen, hogy valaki e tárgyról Plutzerné ő nagyságával az eszélyesség hangján merjen szólani. A szemét-

dombon büszkélkedő pulyka nem haragszik, nem mérgelődik jobban, mikor mellette élesen fütyörészget valaki, mint a jó anya, midőn egy-egy házassító vénasszony előáll jó indulatu tervével és egy-egy ügyvédet, orvost vagy mérnököt ajánlgat. Majd bizony, azért nevelteté ö leányait a fővárosban, hogy egy permoly, koporsószaporító vagy sárgyuró olcsó martalékai legyenek. Neki egészen más reményei vannak, valamint magok-a derék kisasszonyoknak is. Például, Henriette számára egy vagyonos földbirtokos, ki négy lovon jár, s nyáron át saját kastélyában lakik, park közepén, melynek utjaira százados fák vetnek örök árnyat; Leontinának pedig egy híres művész, kit a dicsőség szárnyai röpitnek egyik világvárosból a másikba. — Plutzer Felixnek tulajdonképen nincsenek ily magas reményei, hanem ő szerényen hallgat mindig, és mindent elhisz, a mit asszonykája mond. Sajátlag asszonykája folyvást csak az ő szavait mondja, s minden véleményt és nézetet az ő nyelvéről vesz le.

Igy az egész család elégűlten várja a rózsaszínű jövőt.

Leontina nagy remények közt játszsza a „holdvilág-sonátát,“ s meg van róla győződve, hogy három négy év múlva ezreknek és ezreknek fogja azt játszani, tapsok és ünnepeletetés között. Ábrándjai a légben megsemmisülő hangokkal szállnak szerte szét, szinte látja, hogy mily festői állásban fogja magát learczképeztetni, s mint fog mosolyogni, midőn a rajongók kifogják kocsijából a lovakat. Maga Lövenstern is meg fog hajolni egykori kis tanítványa előtt, s beteljesül a mit róla Molyos ur mondott, Peruginóhoz hasonlítva őt, ki Rafaelt nevelt.

Henriette a tükrökkel van elfoglalva, s napról napra jobban szalagozza és virágozza magát, annyira, hogy sokszor oly tarka, mint egy páva. Valóban egész Kapuvár leányai majd megbomlanak az irigységtől, midőn mindig oly czifrán és ujdivatulag látják őt, körülvéve udvarlóktól, sokszor az ingyenélő Lipp Friczi négyes fogatán, máskor pedig a szomszédbeli fiatal földbirtokosok társaságában. Igen szép napokat él. Nincs bál, melyben ő ne lenne az előtánczosnő, nincs vidéki levél a divatlapok kék és rózsaszín borítékain, melyben ne lenne róla

említés, néha czélzással, néha pedig a kezdő betűk szerint is megnevezve, mint egy-egy multság elismert királynője. El is van bízva szerencsájében, s a szegény Mimidli Tinít — régi gyermekkori barátanjét, — egész fenhéjazólag „önözni“ kezdi.

Az urfiak azonban nicsenek tisztában vele. Mindenikre mosolyog, kivált a kik négyes fogaton járnak s maguk hajtják lovaikat; mindenik vallomását meghallgatja, azonban egyikre sem felel őszintén, hanem oly kétértelmű válaszokat ad, mint egy orákulum; jót is rosszat is lehet belőle sejteni. Egész harczokat idéz elő a fiatal uram-öcsémek között, s már két párbajt is vívtak miatta, mely egész Kapuváron nagy zajt ütött. Mindez szaporítja diadalait, és a szép Henriette oly boldog, a milyen csak egy szép üres fő és nagyravágyó szív lehet.

Az anya is boldog, látva, hogy reményei teljesülni fognak, miután az ő kedves leánya legelső lány az egész környéken. A mi pedig Liebert illeti, a szegény öreg inkább elhisz minden jót, semhogy gondolkodásra adja fejét, s bár néha maga is megsokalja a divatári és szabó kontókat azért csak jámbor türelemmel fizet, mint a jó köles. Tesz ugyan néha egy-egy jóindulatu ellenvetést, hanem ez nem sokat használ. E napokban is egy kék selyem ruhán akadt fenn, és miután fejét össze vissza csóválta, nem bírta elgondolni, hogy mi szükség lenne arra, midőn Henriettenek már is annyi diszruhája van, hogy szekrényeiből akár egy egész báli társaságot kiöltöztethetne.

Asszonykája azonban csakhamar kész volt a felelettel.

— Lieber, Lieber! — mondá neki egész jószívű dorgáló hangon, — mindig nagy bajodra volt, hogy nem tudtál eléggé gondolkodni. Sajnálász kiadni néhány forintot, melylyel ezeket nyerhetsz, sőt millióknál is többet érő kincset: leányod boldogságát. Hát nem mondtam e már, hogy miért kell a kék selyem ruha? Azért kell jó Lieber, mert tegnapelőtt Hétházi Kristóf (az a derék fiatal ember tudod, kinek itt a szomszédban ezer nyolczszáz hold földje van, primae classis, egy tagban stb. stb.) azt mondá, hogy neki mi sem tetszik jobban, mint egy szép fiatal lány, világos kék ruhában. Sejtéd e már Lieber, hogy miért kell a kék ruha?

Persze te mindezt magadtól föl nem érnéd észszel, mert noha a világon a legkedvesebb férj, a legjobb tisztviselő s a legáldozatkészebb apa vagy, de egy kissé számár is vagy a világi dolgokban! Ezt meg kell engedned édes Lieberem.

A jó ember nevetett, s azt felelte, hogy a szép lány, kék ruha nélkül is elég szép.

— Persze, hogy elég szép, — feleli asszonykája, — hanem kék ruhával még szebb lehet. Azután be hamar elfeledted, a mit hajdanonta oly sokszor ismételtél, hogy mint belém bolondultál, midőn először látál egy estélyen, a rózsaszín ruhában. No látod! a mi egynek a rózsaszín ruha, az másnak a kék ruha. Szóval vedd a kalapodat és még ma teremts valahonnan kétszáz forintot, (tudod, hogy a háznál nincs,) mert jövő vasárnap Hétházra majálisra vagyunk hiva, és ott az én kis Henriettemnek kék ruhában kell megjelennie.

A mire az „asszonyka“ azt mondta, hogy „kell“, „annak csakugyan megkellett lenni. — Lieber tehát rögtön begombolta fekete kabátját, fölvette nagy szélű fekete selyemkalapját és elindult, mialatt szürke feje egészen beleizzadt a gondolkodásba.

A míg ő távol jár, valószínűleg egy kis kölcsön után nézve : asszonykájának váratlan vendége érkezett. Nem Molyos ur, bár ő is legörömbösebb jött akkor, midőn Lieber a kaszinóban ecarté-zott, s ilyenkor a klaszikai ismeretek ezen komoly terjesztője rendszeren Ovid „Liber Amorum“-jából idézgetett, melyekre a hü „asszonyka“ képe rendszeren úgy neki vörösült, mint egy nagyobb fajta pipacs. De most nem lesz dolgunk sem Mr. Tartuffe-el, sem lady Tartuffe-el; most az Überall-háznál egy hivatlan vendéggel találkozunk — szerencsénkre, csak kis időre.

Ez Hadaráné asszonyság, a város vészmadara.

E jámbor léleknek az a kedves szokása van, hogy ismerőseit csupán akkor keresi föl, midőn kellemetleneket mondhat nekik. Ha mással nem, legalább azzal ijesztgeti őket, hogy mily rossz színben vannak, pedig most ám vigyázni kell, mert az agylob, idegláz és epemirigy mindenfelé erősen uralkodnak. Ilyenkor aztán a káröröm mosolyával nézve pápaszemén keresztül, beesett kerek szeméivel és görbe orrával semmihez

sem hasonlít jobban, mint egy prédáját leső vén karvalyhoz. Különben tisztos öregasszony volna, kit negyven év, és a sok pörpatvar, (mely miatt férje már rég megszökött mellőle,) nagyon megviseltek, s most Molyos ur hasonlata szerint olyan vén, mint a mythologia.

Legelőbb is a pamlagot foglalja el, orrát szemüveggel fegyverzi föl, és kötni kezd. Aztán a fiatal lányokhoz fordul.

— Nos kedveseim, jó hirt mondhatok.

Képzelik, hogy minő jót.

— Nagyon jót. — Eddig mindig azt hitétek, hogy nincs hozzátok való barátnőKapuváron; no ezután majd lesznek, kik szintén Pesten növekedtek, mint ti, tudnak tánczolni, francziául parlirozni, zongorázni, rajzolni, mint ti. Finomak, műveltek, a valódi haute volée-ból.

A lányok nevettek; ugyan kik lehetnének azok!

— Hát a kapitány lányai.

Überallné asszony fészkelődni kezdett, hogy a dereka is majd megfájdult belé.

— Hát nem lesznek apácák; no biz én mindig azt hittem, hogy azért maradnak oly sokáig, mert a szent fátyolhoz készülnek. Ki látott valaha ilyet : 18—20 éves lányokat nevelőházban tartani.

— Tizenhat-tizenhét kedvesem, — jegyzé meg Hadaráné.

— Már ne beszéljen néni, mert én a keresztelőjükre is emlékszem. Még leány valék, az az hogy —

— Hagyjuk el. Elég az hozzá, hogy szép, derék leányok, kik városunk diszvirágai, társaságaink büszkeségei lesznek; épen mint ti, kedves lányaim! Ugy bizony. — Az, hogy ily sokáig voltak a növeldeben, nem az ő hibájuk, hanem a vén bolond apjuké, mert ez a hiu öreg legény azt hitte, hogy Szépszeriné (a gazdag özvegy menyecske,) mindjárt fiatalabbnak fogja tartani, ha leányait nem látja mellette, s egyszeribe hozzá megy nőül. Majd bizony! Egy kopott vén gimpléhez, kinek szive rongyosabb, mint a legvénebb ezred hadi zászlója, Szépszerinének is van esze, (kár, hogy egy kissé festi magát,) s e napokban a váralji gróf fiatal jószág-kormányzójával váltott jegyet. Tudjátok, azzal a szép barna szemű férfival, ki

tavaly télen neked is udvarolt kedves Henriette egy kicsit.

Überallné elbigyeszté mind a két ajkát.

Na biz ezt kár volt előhozni, mert rossz vért csinált. De a vén karvaly, épen azért hozta elő, és odanézett a Henriette balkezeire, nem fedezi-e föl ott azt a karika gyűrűt, melyet e szép barnaszemű férfi a múlt télen küldött vissza, midőn a kis báránka Hétházi Kristóffal kezdett kaczerkodonti.

Hadaráné azonban csakhamar visszatért a kapitány leányaira.

— Nagy hiba biz az, hogy a nevelőházból egyszerre bálterembe léptek. Legelőször is a császárfürdői bálban tűntek ki. Az egész világ őket bámulta. Mikor tánczoltak mindenki nézte, mikor zongoráztak, mindenki

hallgatta őket. Azaz tulajdonképen csak az egyikről van szó.

— Hol? — kérde Henriette.

— A divatlapokban. Ime itt van egy. Viktor öcsém adta ide.

A leányok mohón olvasták, és Henriette egész kipirulva mondá :

— Csakugyan. Itt áll mama, hogy „Gubori Eveline k. a. a bálkirálynői koronát méltán megérdemli, mert arczán, alakján, tánczán és beszédében a báj és méltóság — a magyar hölgyek e két főtulajdona — egyesül.“

Csakugyan ott áll, s az anya és leányok szótlánul, titokban bosszusan tépelődnek még akkor is, midőn a vén karvaly szárnyra kelt, s egész kárörömmel mormogja :

— No ezeknek is elhoztam az álmukat!

J E R V I S S Z A , J E R !

Viver! Aimer! — le reste, c'est mon ombre.
Victor Hugo.

Jer vissza, jer! — Ne fuss a nap nyilatól,

Bíbor sugára hisz már csak meleg;

Rózsákat hint multad emléktájára,

S varázsos illattal körül lebeg.

Nem délen van már, lángja nem emésztő,

Üditőn játszik élted folyamán,

Sugárkörré lesz büszke koronádon

S át rezg a jövő kétes fátyolán.

Jer vissza, jer! — Ne félj, ne félj a naptól!

Engesztelőn deríti árnyaid;

A megbánás felhőit szélylyel űzi

S felszívja fájdalomidnak árjait.

Elénkbe tünteti rejtély-sötéten

Egy elsülyedt világnak árnyokát,

S kezünkbe adja újra a hatalmat :

Föllelni eltűnt üdvök nyomdokát.

Jer vissza, jer! — Hallod? — harangszó kondul.

Iramlik, száll, s örökre az idő.

Egy-egy elvesztett üdv most minden perceze,

Es üdv és percz, már vissza egy se' jó!

Jer! Mert a Hóráknak szárnyas kezébe

A végzet adja a bút s örömet —

Most üdvöt nyújt, s élvezve érezended

Mit vesztél, ha, merész! azt megveted.

Jer vissza, jer! — Az érzemények kertje

Csak álomkép, csak tünemény lehet.

Álomba ringat a szív dobbanása,

S az ész valója mindig fenyeget.

De míg beléphetsz, a míg nyitva állnak

Az álmak tünde varázs berkei,

Ne zárd magad el bűnös durva kézzel,

Nem térnek vissza eltűnt édjei!

Jer vissza, jer! — Egy tündér lágy kezekkel

Simitja végig redős homlokod,

S szived redői s gondjaid enyésznek,

Ha fényes szárnyait meg csókolod.

Benn vár ő téged keblem rejtekében,

S bár pusztá szívvel jőj, csak jőj oda!

Légy oltár melyről a mennyekhez szárnyal

Egy forró lélek ima-illata.

Jer vissza, jer! — Nem tudlak hagyni téged!

Az üdvről oly nehéz lemondani;

Légy bár kemény, szigorú, oh csak itt légy,

S a büntetőt is fogom áldani.

Mert a varázs, mely át-átszötte lelkem

Az üdvök tüneményes képivel,

Örökké környez bűvös illatával :

Az eltűnt perczek szent emlékivel.

Jer vissza, jer! — Nem tudlak hagyni téged!

Együtt veled, magamat hagynám el.

A hit zománca, egy lét hő szerelme,

Minden mit birt valaha e kebel :

Lelkedbe süllyedt, s visszaadhatatlan —

Kebledben mint új lélek megjelent,

Mely mindent ad, soha nem követelve,

S önön magából mennyeket terem!

Jer vissza, jer! — Nem tudlak hagyni téged!

Egy üdv-halált nehéz elküzdeni.

Mert ajkaid, szilárdságod daczára,

Éltem forrásán fognak csüggenni.

Oh de hadd csüggjenek! — Örökké ad a

Hű női sziv, hogy gazdagabb legyen;

Bár mint a nap, minél magasbra száll fel,

Sugára égőbb, öldöklőbb leszen.

Jer vissza, jer! — S melyből egy isten zárt ki,

Az édenbe is vissza viszlek én,

A mennyeinél véghetetlenebbet

Találsz a szerelemnek kebelén!

Oh és virulóbb, örökkévalóbb is

A menny mit lelkemben nyitok neked,

Azt isten sem zárhatja be előtted :

Lelkem örök, s örökké szeretek!

Május 18-án 1861.

WOHL JANKA.

— **Magyar Akadémia.** I. A f. hó 26-ig mint határnapig az ifj. gr. Nádasdy Ferencz által alapított Nádasdy Tamás-féle eposzi jutalomra száz aranyban három pályamunka érkezett, u. m. 1. *A helységkántora*, eredeti népmonda 9 énekb. Jelígeje: Mátyás király dicső multja. Regék csaták arany kora. 2. *A menekültek*. Jelígeje: Χαλκός τε χρυσός τε πολόχητος τε σίδηρος. Hom. 3. *A hunok harczi*. költői elbeszélés a hun mondakörből 10 énekb. Jelígeje: Álom öldösi sziveiket, velök alszik az ősi dicsőség. Vörösm. — A jelíges levelek rendben találtatván, az Akadémia és Kubinyi Ágoston ur pecséteivel lezárva, a levéltárnoknak adattak által őrzés végett; a pályaművek pedig a nyelv és széptudományi osztályhoz tétettek át megvizsgálás végett. A pályázat eredménye a f. évi közülésben hirdettetik ki.

II. Ugyanazon alapítványból, száz arany jutalom mellett, újra megnyitattik a pályázat *költői beszélyekre*, melyek tárgya a magyar történetből

vagy magyar mondavilágból vététt. Az idegen kézzel, tisztán irt, lapszámozott, kötött pályaművek 1853. május utolsó vasárnapjáig fogadtatnak el alulirt által, a szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó jelíges levél kíséretében. A lepecsételt levélben talán följegyzett kikötések, föltételek, vagy a versenyügy körül régtől fogva bevett, szokásos eljárástól netán kivánt eltérések tekintetbe nem vétethetnek. Álnév alatt pályázónak a jutalom ki nem adatik. Ha a jelíges levél felbontása után kitetszenék, hogy a munka saját keze írása a szerzőnek, műve a jutalomtól elesik. A jutalmat nem nyert pályáiratok kézíratai az Akadémia levéltárában maradnak. A Nádasdy-jutalom csak oly műnek adatik ki, mely nemcsak társainál legjobb, hanem abszolút beccsel is bir. A koszorúzott mű a szerző tulajdona marad. Kelt Pesten, a m. tud. Akadémia összes üléséből, [máj. 27. 1861. Toldy Ferencz s. k. titoknok.

V E G Y E S.

— *Stühler* építészeti tanácsos ur Berlinből megérkezett. Ha, mint e váratlan megjelenésből gyanítható, az ő terve fogadtatnék el, akkor a lánzhid-fővel szemben két majdnem egy forma stilban épült palota fogná gyönyörködtetni a „bilateralis symmetria“ kedvelőit: az Akadémia palotája és a Lloyd-épület. Az utóbbira csak még egy emelet kell, s akkor ugy meglesz a symmetria, mint midőn a kertész egyik múlatóba tolvajt zárván, hogy a másíknak ablakán is bámuljon valaki, oda meg tulajdon fiát csukta be. Tehát még egy etage-t, tisztelt kereskedelmi társaság, a két emeletre szolgáló jón oszlopok fölé!

— *Kis Anna* pesti házgondnoknő megtakarított szolgálati díjából a magyar t. Akadémiára 5, — a színházi nyugdíj intézetre 6, — a Széche-

nyiszoborra 5, — a Kisfaludy-Társaságra 4, — összesen 20 fto tett le a P. Napló szerkesztőségénél. Miután a Kisfaludy-Társaságra adott 4 forintot, a Napló jegyzőkönyvének bizonyosága szerint, a következő két évre is ígérte a tisztelt aszszony, s így a pártolók közé van beírva, ohajtaná e társaság igazgatója megtudni szállását, hogy az illető példányokat oda küldhesse.

— Miután a „Debreczeni Közlöny“ szerkesztősége azon tévedését, melyet egy, lapunkban említett költemény kiadása által elkövetett, lehetőképen jóvá tenni magát késznek mutatta, nemcsak, hanem azon vers külön lenyomott mintegy 1000 példányát is önkint az illető szerzőnek rendelkezése alá bocsátotta: az e tárgyban ellene emelt nehézség megszűntnek tekinthető.

UJ KÖNYVEK *).

- JÓKAI MÓR MUNKÁI.** Népszerű kiadás. XXI—XXIV kötet: CSATAKÉPEK I—III k. és BUJDOSÓ NAP-LÓJA I. k. Ára füzetenként 40 kr. (Heckenast, Pest.)
- ESZTER** a szép kardaloknő. Regény. Irta *Vadnai Károly*. Két kötet. (Engel és Mandello, Pest.)
- MAGYARORSZÁG CSALÁDAI,** czimerekkel és leszár-mazási táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Kilenczedik kötet. 1—2 füzet: *Lázár—Madách*. Ára 1 ft. 70 kr. (Ráth.)
- UTAZÁS KELETEN.** Irta *Orbán Balázs*. Első kötet. Ára egy kötetnek 1 ft. (Stein, Kolozsvár.)
- AZ ANGOL PARLIAMENT** és eljárása. Irta *May Ers-kine Tamás*. Átdolgozta *Barsi József*. I. II. könyv. (Ráth, Pest.)
- II. RÁKÓCZY FERENCZ** emlékirata a magyar hadjárat-ról. 1703—1711. Kiadja *Ráth Károly*, akad. tag. (Ráth, Pest.) Ára 2 ft.
- DEBRECZENI ELLENŐR.** Irják *többen*. Ára füzetenként 30 kr. hat füzeté 2 ft. (Telegdi, Debreczen.)
- MAGYARORSZÁG KÖZJOGA** a mint 1848-ig s 1848-ban fenállott. Rendszeresen előadva *Récsi Emil* által. Második füzet. Az egész (mintegy 30 ivnyi) munka előf. ára 3 ft. (Pfeifer, Pest.)
- MULTUNK HÖLGYEI.** Hazai történelem. Regényes krónika-modorban magyar hölgyek számára. Irta *Remellay Gusztáv*. Második kötet. (Engel és Mandello, Pest.)
- NEMZETI DALKÖNYVECSKE.** Harmadik, népdalokkal bővített kiadás. Diszkiadás. (Lampel, Pest.)
- KIPFELHAUSER KÖLTEMÉNYEI.** (A szerző arczké-pével.) Ára 65 kr. (Emich, Pest.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják a sárospataki ev. ref. főiskola tanárai. Szerkeszti *Antalfi János* gimnáziumi tanár. Ötödik évfolyam. III. és IV. Előf. ára 10 füzetnek 6 ft. (Jäger, S.-Patak.)
- SAROSPATAKI NÉPSZERŰ NAPTÁR** 1861. A sáro-pataki ref. főiskolai testgyakorló intézet (gimnasztika) javára. Szerkeszti és kiadja *Antalfi János* tanár. (Jäger, S.-Patak.)
- Q. HORATIUS FLACCUS** értelmezve *Szenthmártony József* által. Két pengő Vj-pénz, FLACCVS! beCseD a Magyarok közt. (Jäger S.-Patak.)
- AZ 1861-ik évi MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS.** Első kötet. 1. füzet. Előfiz. ára egy kötetnek 2 ft. 40 kr. (Ugyanaz németül is). (Osterlamm, Pest.)
- HONFI DALOK** a legjelesb magyar költők munkáiból. 1-ső füzet (Petőfi Sándor arczképével) 2-dik füzet (Vörösmarty arczképével). Ára füzetenként 15 kr. (Heckenast, Pest.)
- SZÁSZ KÁROLY KÖLTEMÉNYEI.** Két kötet. Ára 2 ft. 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- SZIKLÁRI ILONA.** Történeti beszély az ifjuság számára. Irta *Vachott Sándorné*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)
- ERDÉLYHONI JOGTUDOMÁNY.** Szerkeszté *Dózsa Elek*. Három kötet. Ára 6 ft. (Demjén, Kolozsvár.)
- HONEGYSÉG.** B. *Kemény Dénes* hátrahagyott műveiből összeszedte s kiadja *Kemény Gábor*. Ára 60 kr. (Demjén, Kolozsvár.)
- AZ 1848-ki ERDÉLYI TÖRVÉNYCZIKKEK.** Második bővített hiteles kiadás. Ára 25. kr. (Demjén, Kolozsvár.)
- MÁSODIK RÁKÓCZI FERENCZ.** Regény hat kötetben. Irta *Jósika Miklós*. 1852. Ára 6 ft. (Heckenast, Pest.)
- MAGYARORSZÁG KÜLÖNÁLLÁSA.** Németország egy-ségének szempontjából. Egy magyar államférfiutól. Fordította *Toldy István*. Ára 1 ft. (Emich, Pest.)
- AZ IGAZSÁG ELMÉLETE** és a többi büntetőjogi elmé-letek, valamint ezeknek leszármaztatott alaptételei és fogalmai. Irta *Liebensteini báró Preuschen*. Fordította *Gyene Gusztáv*. (Gyurián, Emich.)
- Magyar-szentmártoni ÁRVIZKÖNYV.** A vizkárosult ma-gyar-szentmártoniak némi felségelésére írta *Berecz Imre*. Első füzet. (Hazay és fia, Temesvár.)
- SZATMÁR-NÉMETI** szabad királyi város egyházi és pol-gári TÖRTÉNETEI. Összeszedte *Sarkadi Nagy Mi-hály*; rendszerbe ütötte s kiegészítette *Bartók Gábor*, kiadta s nyomatta *Kovács Márton*. (Szatmár.) Ára *Ráth Mór* könyvk.-nél 1 ft. 20 kr.
- SZÉKES-FEHÉRVÁR TÖRTÉNETE.** Irta *Csapó Kál-mán*. Ára 1 ft. 20 kr. (Ráder, Sz.-Fehérvár.)
- ERKÖLCSNEMESÍTŐ BESZÉLYEK.** Növendék leányok számára. *Glatz Jakab* után szabadon fordította *Stan-kó-Csapliczky Lilla*, nőnövelde tulajdonosnő. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- A GIMNÁZIUMI OKTATÁSÜGY TÖRTÉNETE** a ma-gyarországi helv. hitvallásuaknál. Különös tekintettel a helv. hitv. tanároknak Pesten 1860-ban tartott Egye-temes Értekezletére. Irta *Szilágyi István* (Külön le-nyomat a „S. pataki füzetekből.” (Jäger, S.-Patak.)
- SZÉCHENYI EMLÉKKÖNYV.** MDCCCLXI. A nagykő-rösi főiskolai Önképző társulat megbízásából szerkesz-ték *Rácz Miklós* és *Veress Károly*. A tiszta jövedelem a Széchenyi-szoborra szenteltetik. Ára 1 ft. 50 kr. (Szilády, Kecskemét.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE.** Az ifjuság használá-tára. Dr *Peregriny Elek* által. Negyedik kiadás. (Ráth, Pest.)
- POLITIKAI SZÁMTAN.** Jogtudósok, gazdák, kereskedők és iparosok számára, valamint magántanulásra. Irta *Weninger Vincze*. Ára 4 ft. (Ráth, Pest.)
- MAGYARORSZÁG CSALÁDAI** czimerekkel és leszár-mazási táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Kilenczedik kötet. 3 és 4 füzet. (Madách-Mednyánszky.) Ára 1 ft. 70 kr. (Ráth, Pest.)
- SZELLEMI OMNIBUS** kéjuzatásra az élet utain. Irta *Aszalay József*. Első kötet. Második bővített kiadás. (Ráth, Pest.) Ára 2 ft.

TARTALOM.

Mégis valami a fordításról. Brassai. — „Költemények” Szász Károlytól. — Hellen költészet a jóniai szigeteken. Tély J. — Nem alszik az isten . . . Lévay J. — Az Überall kisasszonyok. Vadnai K. — Jer vissza, jer! . . Wohl Janka. — M. Akadémia. — Vegyes. — Uj könyvek.

* Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tephassuk, kéret-nek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példánvt, vagy legalább annak egész czimét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. A szerkesztőség.